

Trabzon’da Konuta “İç”ten Bakmak: [?]+ I Toprak 2 Atölyenin Ardından

Dr. Öğr. Üyesi, Derya Adıgüzel Özbek
Dr. Öğr. Üyesi Armağan Seçil Melikoğlu Eke
Arş. Gör. Sedef Sav
Arş. Gör. Meriç Altıntaş

Makale Geliş Tarihi: 19.11.2018
Yayına Kabul Tarihi: 20.05.2019

Özet

Konut, insanın dünyadaki varoluşunun mekansal karşılığı olarak barınak/ev/yuva gibi kavramlara karşılık gelmekte; kullanıcının aidiyet duygusunu besleyen, psikolojik ve sosyolojik beklentilerini karşılayan ve çoğalarak kültürel bir değer olması beklenen özelleşmiş bir mekan türüdür. Ne yazık ki güncel konut projeleri incelendiğinde, arzu edilen “konut”ların çok ötesinde bir tablo ile karşılaşmaktadır; kullanıcı ihtiyacı, rant, lüks, statü gibi piyasa koşullarına hizmet eden konular üzerinden ele alınmakta ve kullanıcıya sunulmaktadır. Konutun anlamı ve manevi değeri kenara itilirken iç mekan tasarımları görmezden gelinmekte ve yaşamlar piyasa değeri [?]+ I olan topraklara sıkıştırılmaktadır. Bu sorundan hareketle güncel konut projeleri ve görmezden gelinen iç mekan tasarımlarını tartışmaya açmak ve konuya eleştirel bir bakış açısı getirmek amaçları ile “[?]+ I Toprak Atölye” dizisi düzenlenmektedir. “[?]+ I TOPRAK ATÖLYE”, ilk olarak 3. İstanbul Tasarım Bienali kapsamında, kolektif bir üretim mantığıyla kurgulanarak İstanbul bağlamında ele alınarak yürütülmüştür. İstanbul, bu atölye dizisinin ilk odağı ve referans noktasını teşkil etmektedir ancak, konuya yalnızca İstanbul ölçeğinden bakmanın tekdüzelikliğini bozmak üzere devam niteliğindeki atölyelerin çeşitli kentlere yayılması, konunun farklı bağlamlarda tartışılması ve yorumlanması planlanmıştır. Bu doğrultuda çalışmaya konu olan “[?]+ I Toprak Atölye 2” Karadeniz Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, İç Mimarlık Bölümü’nün ev sahipliğinde Trabzon kenti bağlamında gerçekleştirilmiştir. Çalışmada bu atölyenin strüktürü, süreci ve sonuç ürünleri hem kendi bağlamında hem de birinci atölyenin sonuçları üzerinden tartışılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Konut, Güncel Konut Projeleri, İç Mekan

LOOKING TO THE DWELLING OF TRABZON THROUGH INSIDE: FOLLOWING THE [?]+ I TOPRAK 2 WORKSHOP

Abstract

The term “housing” corresponds to the concepts of shelter, house, nest as a spatial reaction to humankind’s existence in the world; it defines a specialized and personalized type of space that is expected to foster the users’ sense of belonging, meet their psychological and sociological expectations, and is expected to multiply eventually, becoming a cultural asset.. Unfortunately, a brief examination of the current housing projects reveals the severity of the situation which far exceeds the desired “housing”; the user needs, in some way, are neglected and instead, the issues that serve for the market conditions most - such as rent, luxury, and status - are being featured for publicity. As the meaning and sentimental value of the house is being marginalized, the interiors are ignored and life is compressed into pieces of land with a market value of [?]+ I. Based on this problem, “[?]+ I Toprak Atölye” workshop series is held with the aim of opening up housing projects and ignored interiors for discussion, and bringing a critical perspective to the subject. “[?]+ I Toprak Atölye” was primarily carried out within the context of Istanbul under the scope of 3rd Istanbul Design Biennial, with a collective production mentality in mind. Istanbul constitutes the prime focus and reference point to the very first workshop of this sequence; however, to disrupt the monotony of investigating the issue at Istanbul scale and context only, the workshop evolved into a series to be held in various cities and discussed in different contexts in order. Correspondingly, “[?]+ I Toprak Atölye 2” was held in the context of Trabzon city hosted by Karadeniz Technical University, Faculty of Architecture, Interior Architecture Department. The structure and the process of this workshop were designed in accordance with the Trabzon context and the related outcome of it was discussed in comparison to the earlier results and experiences.

Keywords: House, Current Housing Projects, Interior Space

Dr. Öğr. Üyesi, Derya Adıgüzel Özbek İstanbul Kültür Üniversitesi Mimarlık Fakültesi İç Mimarlık ve Çevre Tasarım Bölümü, İstanbul. E-mail: d.adiguzel@iku.edu.tr
Dr. Öğr. Üyesi Armağan Seçil Melikoğlu Eke
İstanbul Kültür Üniversitesi Mimarlık Fakültesi İç Mimarlık ve Çevre Tasarım Bölümü, İstanbul
E-mail: armağansecel@yahoo.com
Arş. Gör. Sedef Sav. İstanbul Kültür Üniversitesi Mimarlık Fakültesi İç Mimarlık ve Çevre Tasarım Bölümü, İstanbul. E-mail: sav.sedef@gmail.com
Arş. Gör. Meriç Altıntaş. İstanbul Kültür Üniversitesi Mimarlık Fakültesi İç Mimarlık ve Çevre Tasarım Bölümü, İstanbul E-mail: meric.altintas@hotmail.com

Giriş

“Şayet herhangi bir odada yatağın yerini değiştirecek olursak, oda değiştirmiş olduğumuzu söyleyebilir miyiz ya da buna ne demeliyiz?”

Georges Perec

Georges Perec, Mekan Feşmekan kitabında sayfadan başlayarak dünyaya uzanan mekan tartışmasının oda bölümünde bu soruyu yöneltir. Soru ile okuyucusunun yaşadığı mekan, mekandaki nesnelere ve onların ilişkisi hakkında düşünmesini ister. Bunu da en temel ihtiyaç olan yatma eylemi ve hem yatma eyleminin mekanı hem odanın nesnesi olan yatak üzerinden yapar. Bu soruyu, bir odada ikamet etmek ne demektir? Bir yerde ikamet etmek, o yere sahip olmak mı demektir? soruları izler. Perec'in mekanla ilgili yönelttiği sorular gelip ev mekanına dayanmaktadır. Çünkü kitaba konu olan sayfa, bir apartman dairesinin odasında bulunan masanın üzerinden dünyaya açılmaktadır. Sayfa aslında evin yansıdığı çekirdektir, tıpkı dünyanın çekirdeğinin yansıdığı ev gibidir (Perec, 2017). Diğer yandan ikamet edilen her mekan özünde ev fikri taşımaktadır (Bachelard, 2013). Aynı zamanda mekan üretme arzusu, iletişim kurma ve hatırlama arzusu ile dünyada kendimizi ifade etme biçimimizin farklı bağlamları olan yoludur. Bu bağlamlar mekanın nesnelere, renginde, ışığında, malzemesinde vücut bulur (Botton, 2010).

Ev, kişi ile dünya arasında, mekândaki deneyime düzen, bütünlük ve anlam veren ilişkiler bütünüdür ve insanlara, yere, geçmişe ve geleceğe bağlı olma özelliklerine sahiptir. Evin anlamlar bütünü olma durumu Hayward'ın 1975 yılındaki çalışmasında şöyle açıklanmaktadır;

- Fiziksel strüktür; tanımlanabilen sınırları ve kenarları olan ayrık birim
- Bölge; bireyin yaşadığı yerle ve konutun çevresiyle oluşturduğu psikolojik bağ
- Mekânda yer; bireyin dünyada referans noktası olarak kullandığı, dönüş dolaştığı yer
- Kimlik ve kişilik; bireysel özellikler
- Sosyal ve kültürel birim; bireyin diğerleriyle günlük etkileşimlerini içeren sosyal çevredir (Hayward, 1975).

Perec'in yönelttiği insan yaşamı ile mekan ilişkisine dair bu sorular düşünülürken ve evin anlamı sorgulanırken, İstanbul “mega kente yaraşır mega konut projeleri” ile çepeçevre kuşatılmaktadır. İnsanlara ikamet etmeleri,

yaşamaları için ortalama kullanıcı profiline uygun standart yapılar, çevreler ve konutlar sunulmaktadır. Konutun tüketim kalıpları üzerinden standart üretiminde evrensellik ön plana çıkarılırken aidiyet duygusu göz ardı edilmektedir. Baudrillard'ın da belirttiği gibi ürün ister konut ister bir tatil olsun önemli olan tüketiciyi etkileme gücüdür ve bunun için vitrin, reklam, pazarlama biçimi, marka imajının parçalanmaz bir bütün olarak tüketiciye sunulmaktadır. Artık kullanıcı değil tüketici vardır. “Tüketim çağdaş toplumun kendisi üstüne bir söz, toplumumuzun kendisiyle konuşma tarzıdır” (Baudrillard, 2002).

Konutlar, ev olan mekansal niteliğinden ziyade imaj değeri üzerinden pazarlanmaktadır. Yaşamın kendisi olan ev mekanı, tüketim kültürüne ait mekanizmalardan biri haline gelmektedir. Artık ev, paranın yettiği ölçüde ve değerinde alabileceğin tüketim nesnesidir. Konutun standart bir kullanıcı için tek tip üretimi İstanbul ile sınırlı kalmayarak Türkiye'nin her yerinde hızla çoğalmaktadır. Kentle bağı “lüks”, “kazanç”, “yatırım”, üst başlıklarla kurulan konutun iç mekanları ise tamamen görmezden gelinmektedir (Melikoğlu Eke, Adıgüzel Özbek, Altıntaş, Sav, 2017).

Evin anlam değerini saklaması beklenen konut iç mekanları bir dizi standartların uygulandığı görmezden gelinen bir tasarıma karşılık gelmektedir. Bu çelişkili durumdan hareketle, konut projelerinde görmezden gelinen iç mekan tasarımlarını tartışmaya açmak amacıyla “[?]+1 TOPRAK ATÖLYE” dizisi düzenlenmesi hedeflenmiştir. Bu atölye dizisi ile görmezden gelinen konut ve iç mekanları üzerine düşünme, sorgulama, tasarlama ve üretme aracılığıyla alternatif bir tartışma ve tasarım platformu kurgulanmıştır. İstanbul'da yaşayıp, konuya İstanbul'dan bakmak yerine, atölyelerin çeşitli kentlerde yapılarak farklı bağlamlarda tartışılması planlanmıştır. Gerçekleşen her bir “[?]+1 TOPRAK ATÖLYE” süreci ve sonuçları kendi bağlamını sorgulayarak sonraki çalışmalar için yeni fikirler gündeme getirmektedir. Böylelikle gerçekleşen her atölyenin sonuçları ile bir sonraki atölyenin kapsamı, sınırları, yöntemi yeniden kurgulanmaktadır. Sonuçta atölye dizisi sürekli devinim halinde kendi bağlamını sorgulayan düşünme sistemi içinde ele alınmaktadır.

“[?]+1 TOPRAK ATÖLYE” ilk olarak 3. İstanbul Tasarım Bienali kapsamında kolektif bir üretim mantığıyla yürütülmüştür. Atölyenin strüktürü, süreci ve sonuç ürünleri Yapı dergisinin Nisan 2017 sayısında yer almıştır.¹

¹ <http://bizinsanmiyiz.iksv.org/etkinlikler/> adresinden 05 Ocak 2018 tarihinde alınmıştır.

Sonrasında “[?]+1 TOPRAK ATÖLYE 2” Karadeniz Teknik Üniversitesi, İç Mimarlık Bölümü’nün ev sahipliğinde Trabzon kenti bağlamında gerçekleştirilen konut projeleri ve iç mekan tasarımlarının sorgulanarak yeni önerilerin geliştirilmesi hedeflenmiştir.

Atölye Strüktürü

Birinci atölye süreci kendi düşünme sistemini oluşturmayı hedefleyen deneyim odaklı strükture dayandırılarak üç adımda kurgulanmıştır.

- **Kavramlar-Durum Analizi:** Katılımcı bir yaklaşımla bu adımda atölye yürütücüleri ve katılımcıların konuya ilişkin bakış açıları ve sorgulamaları ile ortak bir üretim dili oluşturması hedeflenmiştir. Bu süreçte konunun tanıtılması ve irdelenmesinden, sonra konuya ilişkin sorgulamalar konut projelerine ait yazılı medyalar üzerinden gerçekleştirilmiştir.

- **Kavram-İlişkiler Sentezi:** Bu adımda atölye yürütücüleri izleyici konumuna geçerek katılımcıların süreci yönlendirdiği bir yolun izlenmesi amaçlanmıştır. Katılımcılar tarafından yapılan kavramsal analizin hangi ölçekte, ne şekilde ve nasıl üretime dönüşeceği belirlenmiştir.

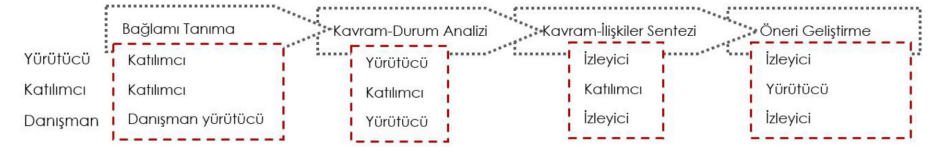
- **Öneri Geliştirme:** Geleceğe yönelik konutta “iç”e (iç mekana) ilişkin yeni öneriler ve soruların geliştirilmesi hedeflenmiştir (Melikoğlu Eke vd., 2017).

Birinci atölye strüktürünün düşünme biçimine bağlı kalınarak Trabzon kenti bağlamında atölye sürecine “Bağlamı Tanıma” adımı eklenmiştir. Ayrıca, yürütücü ve katılımcı aktörlerine danışman aktörü katılmıştır. Bunların nedeni birinci atölyeye ait strüktür üç gün olarak planlanmıştır. Ancak Trabzon’da gerçekleşecek ikinci atölyede iki gün olarak yeniden ele alınarak her adıma zaman kısıtlaması getirilmiştir. Bu nedenle hem yürütücülerin hem katılımcıların önceden yapacakları hazırlığın daha kapsamlı olması gerekmektedir. Ayrıca yürütücülerin, Trabzon kentine yabancı olmaları, hem ön hazırlığı hem de Trabzon kentini bilen, orada yaşayan ve bu konuda çalışmalar yapmış bir danışmanı gerekli kılan diğer nedendir. Katılımcılar açısından bağlamı tanıma adımının nedeni, katılımcıların çoğunun Trabzon’a eğitim için geldiklerinden kente yabancı olmalarıdır. Diğer yandan Trabzon, İstanbul gibi semtlerin birbiri içinde eridiği bir yer olmadığı için katılımcılar farklı semtlerde yapılan konut projelerine yabancı kalmaktadır. Atölye sürecine aktörlerinin bir araya gelmeden önce bireysel olarak yürüttükleri

bağlamı tanıma adımı eklenmiştir.

- **Bağlamı Tanıma:** Atölyenin gerçekleşeceği kenti, o kentteki konutu tanıma yani bağlamla karşılaşma adımıdır.

Atölye strüktürünün düşünme biçimine bağlı olarak eklenen bağlamı tanıma adımı ve danışman aktörü sonucu; atölyenin aktörlerinin süreçteki rol dağılımı aşağıdaki gibi ön görülmüştür.

Diyagram 1: [?]+1 Toprak Atölye 2 Strüktürü-Aktörler

Bağlamı Tanıma

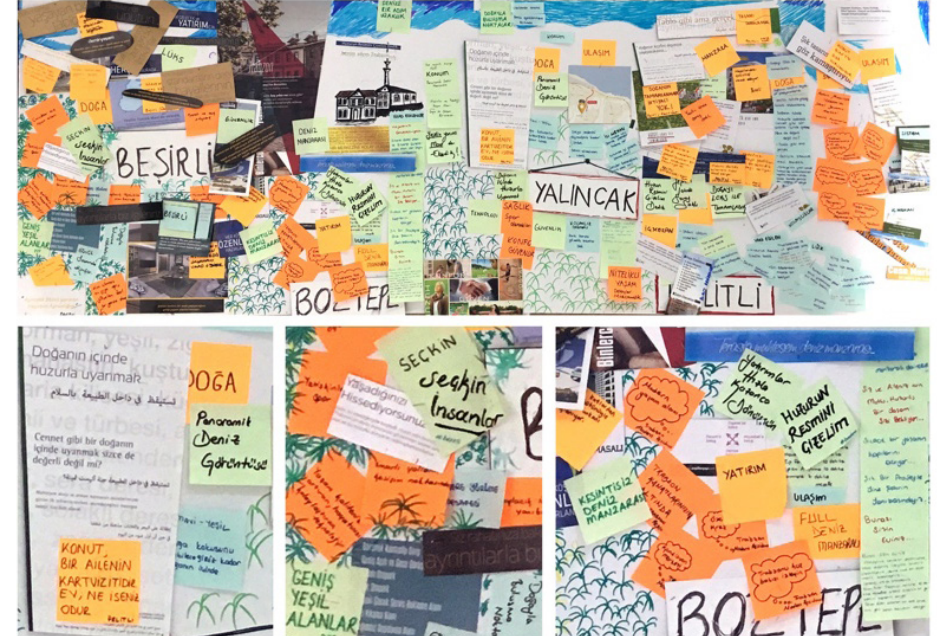
Bu adımda atölye yürütücüleri Trabzon kenti ve kentteki konut projelerine ilişkin literatür çalışması yaparken katılımcılar Trabzon’daki güncel konut projelerinin yoğunlaştığı bölgeleri gezmiş ve projelere ilişkin katalogları derlemişlerdir. Bu adımda danışman hem katılımcıları hem de yürütücüleri yönlendiren konumunda olmuştur. Bu adım konut projelerinin hangi bölgede yoğunlaştığı, Trabzon kentindeki farklı bölgelerdeki konut çeşitliliği veya tekdüzeliği hakkında bilgi sağlamıştır. Böylelikle bir sonraki adım olan Kavram-Durum Analizinin ilk biçimlendiği adım olmuştur.

Kavram-Durum Analizi

Atölye çalışması katılımcıların önceden duyurulan atölye ile ilgili düşüncelerinin paylaşılması ve tartışılmasıyla başlamıştır. Atölye yürütücülerinin koordinatörlüğünde ilk olarak “konut” ve “ev” arasındaki fark/farklar tartışılarak konuya bir giriş yapılması, kolektif bir tartışma ortamının yaratılması ve katılımcıların bu ortama uyum sağlaması amaçlanmıştır. Katılımcıların bireysel deneyimlerine dayanan bu tartışmada ilk olarak paylaşılan fikirlerde gelip geçici, sahiplenilmeyen, yüksek katlı yapılar “konut” olarak tanımlanırken iki veya üç katlı müstakil yapılar “ev” olarak adlandırılmıştır. Buradan hareketle bir başka katılımcı, bir çocuktan ev çizmesi istendiğinde bir veya iki katlı kırma çatılı bir imaj resmettiğini ve bu imajın katılımcının da belleğinde yer alan “ev” ile özdeşleşen bir imge haline geldiğini belirterek eve dair bir başka tanımda bulunmuştur. Bu

bağlamda konut; kullanıcısı belli olmayan, genel bir kullanımla tanımlanırken ev; kullanıcısı tanımlı, şahsa ait olan şekilde tanımlanmıştır. Tartışmanın devamında katılımcıların, yürütücülerin ve danışmanın deneyimlerine dayalı olarak yeni bir ev alma dürtüsüne nelerin neden olduğu sorusu sorulmuş, son yıllarda üretilen konut projelerine ve değişen kullanıcı profiline odaklanılmıştır. Buna göre genel yaklaşım; imkanı olanların daha büyük, daha aydınlık, daha iyi şartlara sahip ev almak istemeleri yani evi statü aracı olarak gördükleri veya ev almaya yatırım gözüyle bakmaları şeklinde ifade edilmiştir. İlk bölümün devamında Trabzon bağlamında konut projelerine dair gözlemlere geçilmiştir. Toplanan gazete, dergi reklamları, broşür ve diğer tanıtım medyaları incelenerek konut projelerinde seçkin çevre, deniz manzarası, Forum Alışveriş Merkezi'ne(AVM) yakın gibi sloganlarla pazarlama stratejileri geliştirildiği saptanmıştır. Trabzon kent merkezinde yer alan Forum Avm, kentlilerin sadece alışveriş ihtiyacını karşılamak için bulunduğu bir mekan olmanın ötesinde, kent içi kamusal bir alan olarak işlev kazanmıştır. Bu işlev mekanın üretim aşamasında planlanmamış/öngörülmemiş olsa da, kullanıcıların mekanı kullanım biçimi, kullanım süresi ve içselleştirmesi sebebiyle bu konuma evrildiği belirtilebilir. Kent içinde böylesi öneme sahip bir yapı, konut satış stratejilerinde de sıklıkla kullanılmıştır.

Bununla birlikte temel yaşam ihtiyacı olan ve zorunlu olarak sağlanması gereken koşulların birer ayrıcalık olarak sunulduğu yine medya örnekleri üzerinden ortaya konmuştur. Trabzon kentinin son yıllarda aldığı göçlerle artan Arap nüfusa hizmet eden konut satışları ve tanıtımları baskın olarak gözlenmiştir. Yerel kullanıcının geleneksel konut kullanımına hitap etmese dahi yüksek talep gören konut projeleri, bu talebe bağlı olarak artmakta ve satılmaktadır. Kavram-Durum analiz çalışmasında katılımcılar tüm bu tartışmaları yansıtan ortak bir pafta üretmiş, bu pafta sürecin geri kalanının kavramsal altlığı olarak rol almıştır (Görsel 1). Değerlendirmeler sonucunda Trabzon kenti Şana, Pelitli, Yalıncağ, Boztepe ve Beşirli'den oluşan beş bölgeye ayrılmıştır (Görsel 2). Katılımcılar diğer aşamada bu bölgeleri kent, yerleşim ve iç mekan ölçeğinde irdelemek ve karşılaştırmak üzere dörder kişilik on gruba ayrılmıştır (Görsel 3).

Görsel 1: Kavram Analizi

Görsel 2: Kavram-Durum Analizi sonucu beş bölgeye ayrılan Trabzon kenti

Görsel 3: Atölye çalışma süreci

kavramların, reklam vaatlerinin ne kadar gerçeğe yakın olduğunu incelemiştir. Yöntem olarak reklam sloganları üzerinden kendi sloganlarını üreterek, yeni bir yorumla kavramları tanımlamışlardır. Bu noktada slogan dilini bir anlatım aracı olarak kullanmalarının, reklamların gerçeklikten uzak olduğunu kavramalarıyla ilişkili ve bu sebeple de ironik anlatımlara yöneldiklerini belirtmek mümkündür (Görsel 4).

Görsel 4: Kentten Yerleşime Bakış

Kavram-İlişkiler Sentezi

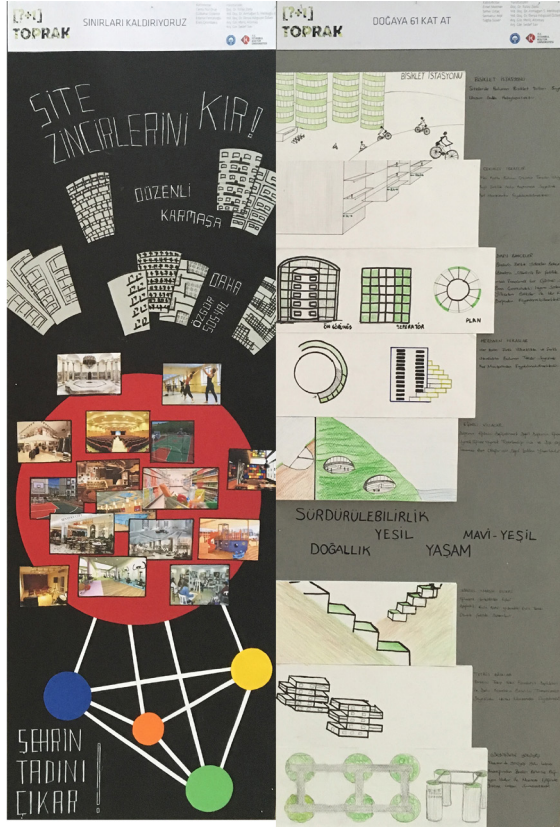
Bir önceki adımda kolektif olarak üretilen kavram haritası incelenerek konut projelerinin üç ölçekte analiz edilmesine karar verilmiştir. Trabzon kenti özelinde konut projelerinin kentle kurduğu ilişki, projenin yerleşim özellikleri ve görmezden gelinen iç mekanları üzerinden kullanıcıya sunulmaktadır. Bu doğrultuda kente farklı ölçeklerde bakan on grup, üretilen konut projelerini "Kentten Yerleşime Bakış", "Yerleşime Bakış" ve "Konutta İçe Bakış" ana başlıkları altında, analiz çalışmalarını sonucu elde edilen kavramlar ve kavramlar arası ilişkilere dair sentez geliştirmek üzere ele almışlardır. Kullanmak istedikleri anlatım, sunum teknikleri konusunda özgür bırakılan gruplar eskiz, kolaj gibi tekniklerle birlikte bilgisayar araçlarını da kullanarak analiz ve sentez fikirlerini temsil etmişlerdir. Üretim süreci sonucunda, yürütücülerin moderatörlüğünde grupların sunum yaptığı ve katılımcıların söz aldığı bir tartışma-değerlendirme bölümü gerçekleştirilmiştir.

Ana sloganların genel olarak doğa, ulaşım, manzara, sosyal statü üzerine kurulduğu "Kentten Yerleşime Bakış" ölçeğinde gruplar öncelikle bu

Konut projelerinde yerleşim ölçeğinde öne çıkan noktalardan biri site içindeki sosyal alanlardır. Yerleşime Bakış ölçeğinde beş bölge özelinde bu parametre irdelendiğinde şehir merkezinden uzakta konumlanan sitelerde daha fazla sosyal alan tasarlandığı tespit edilmiştir. Karşılaştırmalı olarak tartışılan örneklerle birlikte katılımcılar bölgelerin özelliklerine ilişkin fikirler geliştirme imkanı da bulmuştur. Bununla birlikte site içindeki bu düzen kullanıcının şehirden soyutlanmasına, sosyal yaşamını site içinde gerçekleştirmesine neden olmaktadır (Görsel 5).

Konutta İçe Bakış ölçeğinde araştırma bölgelerindeki kentlilerin sosyo-ekonomik durumları ve aile yapıları o bölgelerde üretilen konutların iç mekan plan tipolojilerine de yansıdığı görülmüştür. Katılımcılar Trabzon genelinde 3+1 plan tipinin ağırlıkta olduğunu bununla birlikte farklı örneklerin de yer yer ön plana çıktığını tespit etmiş, değerlendirmelerinde yer vermişlerdir. Diğer bir tespitte konut iç mekanlarındaki sirkülasyon alanlarının hol ve gece holü olarak ikiye ayrılmasıdır. Bu durum konuttaki mahremiyet anlayışını ortaya koymaktadır. Ancak projelerin kente ve

Yerleşim ölçeğinde geliştirilen tasarım önerilerinde öne çıkan nokta kentten kopuk sosyal yaşamın kente geri kazandırılması üzerinedir. Site yerleşimlerinin barındırdığı sosyal olanaklar nedeniyle kullanıcıların site sınırları içinde değerlendirdiği zamanlarını, kent içindeki sosyal alanlarda geçirmeleri önerilmiştir. Böylece kentlinin kent içinde sosyalleşmesi amaçlanmıştır. Bunu sağlamak için mahalle kavramından yararlanılarak birbirine yakın sitelere büyük ölçekli ortak sosyal alanlar, kendi içlerinde ise sokak yaşamına vurgu yapan daha küçük ölçekli sosyal alanlar önerilmiştir. Böylelikle site sınırları birbiri içinde kaybolacaktır. Site yerleşimlerinin Trabzon kentinin topoğrafik özelliklerine uygun olarak konumlanması, doğal eğimden faydalanarak şekil alması bir diğer öneridir. Bu noktada sürdürülebilirlik bağlamı yeniden ön plana çıkarılmış, yeşil teknolojilerin ve ürünlerin yapı içerisinde kendine yer bulacağı öneriler geliştirilmiştir (Görsel 8).

Görsel 8: Yerleşim ölçeğinde tasarım önerileri

Konut projelerinin kente ilişkisinin sorgulandığı bu öneride, site yerleşimlerinin odağında yer alan barındırdıkları sosyal olanaklar yerine yeni bir odak noktası tanımlanmıştır. Buna göre; site yerleşimlerinin kente ilişki kuracak şekilde enerji üretme odaklı toplanma yerleri olması önerilmektedir. Böylece kentin bir sosyalleşme alanı olma kimliğini sürdürmesi de amaçlanmaktadır. Diğer bir öneride, benzer kavramlar vurgulanırken doğal yeşil alanlara dokunmayan site yerleşimleri konsepti olarak ifade edilmiş, eşit özelliklere sahip yaşam alanları elde etmek adına topoğrafya üzerinde şaşırtılan dizilerde konumlanmış yerleşimler önerilmiştir. Site yerleşimlerinin kente bağı olan ulaşım sistemleri üzerine yeni fikirler sunulmuştur (Görsel 9).

Görsel 9: Kent ölçeğinde tasarım önerileri.

Sonuç Yerine

İlki 3. İstanbul Tasarım Bienali kapsamında gerçekleştirilen "[?]+1 Toprak" atölye dizisi ile görmezden gelinen konut iç mekanlarını, görünür kılmak ve bu konu üzerine düşünmek, üretmek ve tasarlamak amacıyla kolektif bir çalışma ortamı oluşturmak amaçlanmıştır. Bu kapsamda "[?]+1 TOPRAK" atölyesine özgü geliştirilen strüktür, kendi bağlamını her

seferinde sorgulayarak gelişmeye açık şekilde kurgulanmıştır. İstanbul'da gerçekleşen ilk atölyenin ardında Trabzon'da yapılan, bu çalışmanın da konusu olan ikinci atölyenin strüktürü yeniden biçimlenmiş, bu biçimleniş sonucu da düşünme yöntemine aşağıdaki süreç adımları, üretime katkı sağlayan aktörler ve farklı rolleri ayrıca kavramlar eklenmiştir.

Diyagram 2: [?]+1 Toprak Atölye 2 Strüktürü-Aktörler

Birinci atölye ile ikinci atölyenin düşünme sistemi açısından en temel farkları eklenen bağlamı tanıma adımı ve danışman aktördür. Birinci atölye strüktürüne Trabzon kenti özelinde ve zamansal sınırlılık göz önünde bulundurularak "Bağlamı Tanıma Adımı" eklenmiştir. Atölyenin aktörleri bu adımda kendi araştırmalarını yaparak atölyenin düşünme sistemi ile karşılaşmışlardır. Bu da ilk atölyedeki esnek aktör rollerinin süreçte sınırlı kalmasına neden olmuş, daha tanımlı roller üstlenmelerini sağlamıştır. Diğer yandan katılımcı sayısının fazla olması da yürütücülerin tanımlı bir rol üstlenmelerini etkileyen diğer nedendir. Atölye strüktürüne katılan danışman aktörü ise atölye strüktürüne düşünce zenginliği ve çeşitliliği sağlamıştır. Gelecek atölyelerde hangi farklı aktörlerin eklenebileceği, bu sayede nasıl düşünme biçimlenişlerinin ortaya çıkacağı önemli bir girdidir. Atölyenin strüktürüne eklenen yerleşim ölçeği ilk atölyeden farklı olarak gündeme gelen diğer önemli bir girdidir. İstanbul'dan farklı olarak Trabzon'da semtler arası çeşitliliğin ve sosyal statünün daha belirgin olması site yerleşimlerinde belirgin farklılaşmaları görünümünü kılmış, bu da yerleşim ölçeğini atölyenin konusu haline getirmiştir.

Trabzon özelinde karşımıza çıkan ilk durum, kentin ilk alışveriş merkezi olan Forum AVM hem kent içinde nirengi noktası hem de baskın bir kamusal alandır. Bu da Avm'ye yakınlığı güncel satış projeleri için önemli bir satış stratejisi haline getirmiştir. Konut projeleri Avm'lere yakınlıkları üzerinden değil Forum Avm'ye yakınlığı ile pazarlanmaktadır. Diğer

yandan, şehrin aldığı yabancı dış göç konut üretim ve satış stratejilerinde belirgin öge olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak bur durum tasarımlarda bir çeşitlenme sağlamamıştır.

Kentteki konut projelerinde İstanbul olduğu gibi iç mekanlar geri plana itilmekte ve standart bir anlayış benimsenmektedir. Fakat toprağın İstanbul'a göre daha ucuz olması, hane halkının geniş veya çekirdek aileler olması ve önemlisi geçmişten gelen geniş mekan alışkanlığı 3+1 plan tipolojilerini mümkün kılmıştır. Ayrıca gündüz ve gece holü geleneksel Trabzon konut anlayışından gelen bir yaklaşım olarak konut projelerinde de karşımıza çıkmaktadır.

Katılımcıların tüm önerilerinde enerji korunumu ve sürdürülebilirlik kavramlarının öne çıkması, katılımcıların bu konuda belirli bir bilinç düzeyine sahip olduğunu göstermektedir. Ayrıca formel eğitimlerinde de bu konuya dikkat çekildiğini düşündürmektedir.

[?]+1 TOPRAK atölye dizisinin ikincisinde, strüktüre ve düşünme biçimine yeni aktörler, adımlar, ölçekler ve kavramlar eklenerek başka bir adıma evrilmesi, Trabzon özelinde deneyimlenmiştir. Bu deneyim kentler arasında konut projeleri farklarını ve iç mekanlarda nelerin görünümünü görünmez kıldığını okunmasının yolunu açmıştır. İlk iki atölye deneyim süreci Türkiye bağlamında sınırlı tutulmuştur. Sonraki adımda atölyenin yurtdışında yapılması ve yurtdışındaki konut projeleri kapsamında tartışılması düşünülmektedir. Sonuçta atölye strüktürüne eklenenlerle yeni bir boyut kazanarak yoluna devam ederken yukarıdaki fikirleri gündeme getirmiştir.

Kaynakça

- Bachelard, G. (2013). *Mekanın Poetikası* (çev. A. Tümertekin) İstanbul: Kesit Yayıncılık.
- Baudrillard, J., (2002). *Tüketim Toplumu* (çev. F. Keskin, N. Tural) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Botton, A. (2010). *Mutluluğun Mimarisi* (çev. B. Telliöğlü Altuğ) İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Hayward, G. (1975). "Home as an Environmental and Psychological Concept", *Landscape*. 20(1), 2-9.
- Melikoğlu Eke, A.S. Adigüzel Özbek, D., Altıntaş, M. ve Sav, S. (2017). "Konuta "iç"ten bakmak: [?]+1 Toprak Atölyenin Ardından", *Yapı Dergisi*, 425, 82-86.
- Perec, G. (2017). *Mekan Feşmekan*. İstanbul: Everest Yayınları

İnternet Kaynakları

İnternet: <http://bizinsanmiyiz.iksv.org/etkinlikler/> adresinden 05 Ocak 2018 tarihinde alınmıştır.